

to be be
point of
NATO
North
militar

NATOSTA TIIVIISTI

Toimittanut: Harriet Lonka

Julkaisijat: Suomen Reserviupseeriliitto ry, Reserviläisliitto ry,
Yhteiskuntaturvallisuuden Seura ry

Naton tausta

Nato on poliittinen ja sotilaallinen liitto, englanninkieliseltä nimeltään 'North Atlantic Treaty Organisation', johon kuuluu tällä hetkellä 30 jäsenmaata.

Nato perustettiin vuonna 1949 Washingtonissa Neuvostoliiton länsimaille aiheuttaman uhan vuoksi. Liiton perustajajäseniä ovat Benelux-maat, Islanti, Italia, Kanada, Norja, Portugali, Ranska ja Tanska, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat. Kreikka ja Turkki liittyivät Naton jäseniksi Korean sodan aikana vuonna 1952, Saksa 1955 ja Espanja 1982.

Kylmän sodan päättymisen jälkeen merkittävimmät laajenemiskierrokset olivat vuonna 1999 (Puola, Tsekki ja Unkari) sekä vuonna 2004 (Bulgaria, Latvia, Liettua, Romania, Slovakia, Slovenia, Viro). Vuonna 2009 jäseniksi liittyivät Albania ja Kroatia, 2017 Montenegro ja 2020 Pohjois-Makedonia.

Sopimus NATO:sta allekirjoitettiin Washingtonissa 4. huhtikuuta 1949. Kuva: NATO

Pohjois-Atlantin sopimus

Naton tarkoitus ja tavoitteet sekä jäsenmaiden oikeudet ja velvollisuudet linjataan Pohjois-Atlantin sopimuksessa (The North Atlantic Treaty, ks. liite). Sopimuksen taustalla on YK:n peruskirjan 51. artikla, joka antaa YK:n jäsenmaille oikeuden puolustautua sotilaallisesti yksikseen tai liitossa muiden valtioiden kanssa. Tämän vuoksi siis Natosta käytetään yleisesti nimitystä puolustusliitto, mikä korostaa, että liittoon kuuluvat maat yhdessä käyttävät kansainvälisen oikeuden suoma oikeutta kansallisen suvereniteetin puolustamiseen hyökkääjää vastaan.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5. artiklan mukaan yhtä tai useampaa jäsenmaata kohtaan tehtyä aseellista hyökkäystä on pidettävä hyökkäyksenä niitä kaikkia vastaan, ja tämän seurauksena kukin jäsenmaa harjoittamalla omaa tai yhteistä itsepuolustusoikeuttaan auttaa hyökkäyksen kohteeksi joutunutta sopimuspuolta tai sopimuspuolia ryhtymällä välittömästi tarvittaviin, aseellisiin tai muihin, toimiin palauttaakseen alueen turvallisuuden.

Naton hallinto

Kullakin jäsenmaalla on pysyvä delegaatio Brysselissä sijaitsevassa Naton poliittisessa päämajassa. Delegaation johtaja on Nato-suurlähettiläs, joka edustaa jäsenmaansa hallitusta Naton neuvottelu- ja päätöksentekoprosesseissa. Olennaista on siis havaita, että Nato on hallitusten välinen yhteistyöelin, johon liittyvistä kansallisista ratkaisuista päättävät ylimmällä tasolla jäsenmaiden parlamentit.

Naton neuvosto (NAC = North Atlantic Council) on järjestön tärkein päätöksentekuelin. Neuvosto tapaa eritasoisissa kokoonpanoissa, ja sen puheenjohtaja on Naton pääsihteeri, joka auttaa jäsenmaita pääsemään sopimukseen keskeisistä kysymyksistä. Kaikki Naton komiteoissa tehtävät päätökset ovat yksimielisiä. Naton päätös ilmaiseekin siten kaikkien jäsenmaiden kollektiivisen mielipitteen.

NATO:n päämaja Brysselissä. Kuva: NATO

Naton yhteinen puolustus

Naton yhteinen puolustus perustuu integroituun sotilaalliseen komentorakenteeseen, yhteiseen puolustussuunnitteluprosessiin ja harjoituksiin.

Kun Naton neuvosto hyväksyy jonkin operaation, jäsenmaat lähettävät vapaaehtoisesti joukkojaan osallistumaan operaatioon. Nämä joukot palaavat kotimaihinsa tehtävän päätyttyä. Sotilaallisen johdon tehtävänä on koordinoita ja johtaa näitä operaatioita. Johto koostuu päämajasta ja jäsenmaissa sijaitsevista tukikohdista.

Natolla on vain vähän pysyviä yhteisiä suorituskykyjä. Tällaisia ovat esimerkiksi AWACS-koneet eli ilmavalvonta- ja taistelunjohtokoneet (Airborne Warning and Control Systems). Naton asejärjestelmien, tukikohtien ja muun Nato-infran sijoittamisesta jäsenmaahan sovitaan kunkin jäsenmaan kanssa erikseen ja tästä päättäminen on kansallisen päätöksenteon asia.

Natolla itsellään ei ole ydinaseita, mutta sen kolmella jäsenmaalla on. Nämä maat ovat USA, Ranska ja Iso-Britannia. Natolla on kuitenkin ns. yhteiskäyttöaseita eli USA:n B-61 pommeja, joita epävirallisten tietojen mukaan varastoidaan viidessä Nato-jäsenmaassa (Turkki, Italia, Saksa, Belgia ja Alankomaat).

Naton rahoitus

Naton päivittäiset toiminnot, siviili- ja sotilasrakenteet sekä turvallisuusohjelmat rahoitetaan yhteisillä budjeteilla, joihin jäsenmaiden hallitukset myöntävät varoja sovitun rahoitusmallin mukaan.

Nato-jäsenyyden pakolliset kustannukset koostuvat maksuosuudesta Naton yhteisiin budjetteihin sekä henkilöstömenoista. Yhteisiin budjetteihin sisältyy siviili- ja sotilasbudjettien lisäksi erillinen investio-ohjelma, jolla rahoitetaan liittokunnan puolustukseen liittyviä infrastruktuurihankkeita.

Jäsenmaiden maksuosuus määräytyy yhtenäisen rahoitusmallin mukaan suhteessa kansantalouden suorituskykyyn. Suomen maksuosuus kuluista olisi noin 1% Suomen nykyisistä puolustusmenoista.

Puolustusbudjetit ovat kansallisen päätösvallan alainen asia. Ohjeellisenä tavoitetasona on Natossa vakiintunut puolustusbudjetin suuruudeksi vähintään 2% BKT:sta.

Nato-jäsenyys ja kansallisen puolustuksen järjestelyt

Naton toiminnan lähtökohtana on, että jokainen maa puolustaa itse itseään eikä Natolla ole määräys- tai päätösvaltaa maan sotilaallisen puolustuksen ratkaisuihin. Kunkin jäsenmaan kanssa laadittavassa puolustussuunnitelmassa suunnitellaan toiminta sen varalta, että artikla 5 astuu voimaan. Tämä suunnittelu kattaa sen, miten oman maan osalta muut jäsenmaat tulevat apuun ja vastaavasti oman maan osallistuminen muiden jäsenmaiden auttamiseen määritellään näiden puolustussuunnitelmissa.

Oman maan ulkopuolelle lähetettävien joukkojen kokoonpanosta sovitaan aina erikseen kussakin tilanteessa. Suomen joukot koostuisivat vapaaehtoisista reserviläisistä sekä kantahenkilökunnasta.

Tärkeää Nato-jäsenyyden oloissa on kaluston ja materiaalien tekninen ja toiminnallinen yhteensopivuus. Esimerkiksi Suomen osalta on noudatettu läntisen standardin mukaista yhteensopivuutta jo koko kylmän sodan jälkeisen ajan. Tämä on ollut ja on olennaista niin Pohjoismaisen, EU- kuin Nato-yhteistyön näkökulmasta.

NATO:n pääsihteeri Jens Stoltenberg vieraillemassa Cold Response -harjoituksessa marraskuussa 2022. Harjoituksessa oli osanottajia 27 NATO:n jäsen- ja kumppanimaasta. Kuva: NATO

Naton vaikutus muuhun kuin sotilaallisen turvallisuuteen

Puolustuskyvyn olennainen osa on mahdollistaa ja turvata toimiva kriittinen infrastruktuuri Naton alueella. Natolla ei ole päätösvaltaa tai yhteistä suunnittelua tähän liittyen, mutta jäsenmaiden keskinäistä tiedonvaihtoa tämän niin sanotun siviilivalmiuden kehittämiseksi tuetaan. Toimijoina siviilivalmiuden turvaamisessa ovat jäsenmaat ja Euroopan unioni.

Lähteinä käytetty:

Karoliina Honkanen ja Janne Kuusela: Mikä Nato on? Suomen Atlantti-Seura 2014

Karoliina Honkanen ja Janne Kuusela: Kysymyksiä ja vastauksia Natos-ta. Suomen Atlantti-Seura 2007.

<https://um.fi/nato>

https://www.defmin.fi/ministerion_teemat/kansainvalinen_puolustusyhteistyo/nato-yhteistyo#abfbb681

Asiantuntijahaastatteluita: Catharina Candolin, Karoliina Honkanen, Janne Kuusela, Pete Piirainen, Kari Salmi, Charly Saloniuss-Pasternak.

Tekstissä esiintyvät tulkinnat ja mahdolliset virheet ovat toimittajan.

Kuva: NATO

LIITE: Pohjois-Atlantin sopimus

Epävirallinen suomennos, Atlanttiseura.fi

Pohjois-Atlantin sopimus

Washington D.C.:ssä 4. päivänä huhtikuuta 1949

Tämän sopimuksen sopimuspuolet vahvistavat uskovansa Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan tarkoituksiin ja periaatteisiin ja haluavansa elää rauhassa kaikkien kansojen ja kaikkien hallitusten kanssa. Ne ovat lujasti päättäneet suojella kansojensa vapautta, yhteistä perintöä, kulttuuria ja sivistystä, jotka perustuvat demokratian periaatteisiin, henkilökohtaiseen vapauteen ja oikeusvaltion periaatteeseen. Ne pyrkivät edistämään vakautta ja hyvinvointia Pohjois-Atlantin alueella. Ne ovat vakaasti päättäneet yhdistää voimansa yhteisen puolustuksen sekä rauhan ja turvallisuuden säilyttämisen puolesta. Sen tähden ne sopivat Pohjois-Atlantin sopimuksesta:

1 Artikla

Sopimuspuolet sitoutuvat, kuten Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjassa on määrätty, sopimaan kansainväliset erimielisyydet, joissa ne saattavat olla osallisina, rauhanomaisin keinoin sillä tavoin, etteivät kansainvälinen rauha, turvallisuus ja oikeus vaarannu, ja pidättäytymään kansainvälisissä suhteissaan kaikesta voimankäytöllä uhkailusta tai voiman käytöstä, joka voisi jollain tavoin olla ristiriidassa Yhdistyneitten Kansakuntien tarkoituksia vastaan.

2 Artikla

Sopimuspuolet myötävaikuttavat rauhanomaisten ja ystävällisten kansainvälisten suhteitten edelleen kehittämiseen vahvistamalla vapaita instituutioitaan, kehittämällä parempaa ymmärtämystä periaatteista, joihin nämä instituutiot perustuvat ja kehittämällä vakauden ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Ne pyrkivät poistamaan ristiriitoja kansainvälistä talouspolitiikoistaan ja edistävät taloudellista yhteistyötä, johon kaikilla sopimuspuolilla on mahdollisuus osallistua, kaikkien sopimuspuolten kesken.

3 Artikla

Saavuttaakseen tämän sopimuksen tavoitteet tehokkaammin, sopimuspuolet, erikseen ja yhdessä, jatkuvan ja tehokkaan omien valmiuksiensa kehittämisen ja keskinäisen avun keinoin, ylläpitävät ja kehittävät omia ja yhteisiä valmiuksiaan vastustaa aseellisia hyökkäyksiä.

4 Artikla

Sopimuspuolet neuvottelevat keskenään aina, kun sopimuspuolen mielestä jonkun sopimuspuolen alueellinen koskemattomuus, poliittinen itsenäisyys tai turvallisuus on uhattuna.

5 Artikla

Sopimuspuolet sopivat siitä, että aseellista hyökkäystä yhtä tai useampaa sopimuspuolta vastaan Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa on pidettävä hyökkäyksenä niitä kaikkia vastaan, ja tämän seurauksena ne sopivat, että jos tällainen aseellinen hyökkäys tapahtuu, kukin niistä harjoittamalla omaa tai yhteistä Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan tunnustamaa itsepuolustus-oikeuttaan auttaa hyökkäyksen kohteeksi joutunutta sopimuspuolta tai sopimuspuolia ryhtymällä välittömästi, yksin tai yhdessä toisten sopimuspuolten kanssa, sellaiseen toimintaan, jonka se arvioi tarpeelliseksi, mukaan lukien aseellisen voiman käytön, tarkoituksenaan palauttaa Pohjois-Atlantin alueen turvallisuus ja ylläpitää sitä.

Jokaisesta aseellisesta hyökkäyksestä ja kaikista toimenpiteistä, joihin sen seurauksena on ryhdytty, on ilmoitettava välittömästi turvallisuusneuvostolle. Kyseiset toimenpiteet on lopetettava, kun turvallisuusneuvosto on ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden palauttamiseksi ja ylläpitämiseksi.

6 Artikla

5 artiklassa aseelliseksi hyökkäykseksi yhtä tai useampaa sopimuspuolta vastaan katsotaan aseellinen hyökkäys:

* sopimuspuolen aluetta vastaan Euroopassa tai Pohjois-Amerikassa, Ranskan Algerian hallinnollisia alueita vastaan (2), sopimuspuolen lainkäyttövallan alaisia alueita tai saaria vastaan Pohjois-Atlantin alueella Ravun kääntöpiiristä pohjoiseen;

*sopimuspuolen asevoimia, aluksia tai lentokalustoa vastaan näiden

alueiden sisä- tai yläpuolella tai minkä tahansa Euroopan alueen sisä- tai yläpuolella, jolla sopimuspuolen miehitysjoukkoja oli asemassa sopimuksen voimaantulopäivänä tai Välimerellä tai sen yläpuolella tai Pohjois-Atlantin alueella tai sen yläpuolella Ravun kääntöpiirin pohjoispuolella.

7 artikla

Tämä sopimus ei vaikuta eikä sitä pidä tulkita siten, että se vaikuttaisi millään tavoin niihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka sopimuspuolilla, jotka ovat Yhdistyneitten Kansakuntien jäseniä, on peruskirjan nojalla, eikä turvallisuusneuvoston ensisijaiseen velvollisuuteen ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

8 artikla

Kukin sopimuspuoli julistaa, etteivät mitkään nyt voimassa olevat kansainväliset sitoumukset sen ja minkään muun sopimuspuolen tai minkään kolmannen valtion välillä ole ristiriidassa tämän sopimuksen määräysten kanssa ja sitoutuu olemaan solmimatta kansainvälisiä sitoumuksia, jotka ovat ristiriidassa tämän sopimuksen kanssa.

9 artikla

Sopimuspuolet perustavat täten neuvoston, jossa kukin niistä on edustettuna ja jonka tarkoituksena on tarkastella tämän sopimuksen täytäntöönpanoa koskevia kysymyksiä. Neuvosto organisoidaan siten, että se kykenee kokoontumaan viipymättä koska tahansa. Neuvosto perustaa tukitoimielimiä, jotka saattavat olla tarpeellisia; erityisesti se perustaa välittömästi puolustuskomitean, jonka tehtäväksi tulee suositella toimenpiteitä 3 ja 5 artiklojen täytäntöön panemiseksi.

10 artikla

Sopimuspuolet voivat yksimielisellä sopimuksella kutsua minkä tahansa muun Euroopan valtion, jolla on edellytyksiä edistää tämän sopimuksen periaatteita ja osaltaan myötävaikuttaa Pohjois-Atlantin alueen turvallisuuteen, liittymään tähän sopimukseen. Näin kutsuttu valtio voi tulla sopimuksen sopimuspuoleksi tallettamalla hyväksymiskirjansa Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan. Amerikan Yhdysvaltojen hallitus ilmoittaa kaikille sopimuspuolille kunkin hy-

väksymiskirjan talletuksesta.

11 artikla

Sopimuspuolten on ratifioitava tämä valtiosopimus ja toteutettava sen määräykset omien perustuslaillisten menettelyittensä mukaisesti. Ratifiointikirjat talletetaan mahdollisimman pian Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan, joka ilmoittaa kaikille muille allekirjoittaneille kustakin talletuksesta. Sopimus tulee voimaan niiden valtioiden välillä, jotka ovat ratifioineet sen, heti, kun allekirjoittaneiden valtioiden enemmistön, mukaan lukien Belgian, Kanadan, Ranskan Luxemburgin, Alankomaiden, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Yhdysvaltojen ratifiointikirjat on talletettu, ja se tulee voimaan muiden valtioiden osalta niiden ratifiointikirjan talletuspäivänä. (3)

12 artikla

Tämän sopimuksen oltua voimassa kymmenen vuotta, tai koska tahansa tämän ajanjakson jälkeen, sopimuspuolten, jos joku niistä niin pyytää, on neuvoteltava toistensa kanssa sopimuksen tarkistamisesta ottaen huomioon tekijät, jotka tuolloin vaikuttavat rauhaan ja turvallisuuteen PohjoisAtlantin alueella mukaan lukien sekä maailmanlaajuisten että alueellisten järjestelyjen kehittämisen Yhdistyneitten Kansakuntien peruskirjan mukaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

13 artikla

Tämän sopimuksen oltua voimassa kaksikymmentä vuotta sopimuspuoli voi lakata olemasta sopimuspuoli vuoden kuluttua siitä, kun se on antanut irtisanomisilmoituksensa Amerikan Yhdysvaltojen hallitukselle, joka ilmoittaa muitten sopimuspuolten hallituksille kunkin irtisanomisilmoituksen talletuksesta.

14 artikla

Tämä sopimus, jonka englannin- ja ranskankieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen arkistoon. Kyseinen hallitus toimittaa asianmukaisesti oikeaksi todistetut jäljennökset muiden allekirjoittaneiden valtioiden hallituksille. 1. Niiden alueiden määrittely, joihin 5 artiklaa sovelletaan, uudistettiin

Pohjois-Atlantin sopimuksen pöytäkirjan 2 artiklalla Kreikan ja Turkin liittymisen yhteydessä, joka allekirjoitettiin 22. päivänä lokakuuta 1951.

2. 16. päivänä tammikuuta 1963 Pohjois-Atlantin neuvosto totesi, että Ranskan entisten Algerian hallintoalueitten osalta tämän sopimuksen asiaankuuluvat lausekkeet eivät enää ole olleet sovellettavissa heinäkuun 3. päivästä 1962 lähtien.

3. Sopimus tuli voimaan 24. päivänä elokuuta 1949 kaikkien allekirjoittaneiden valtioitten talletettua ratifointikirjansa.

Suomen Reserviupseeriliitto

Suomen Reserviupseeriliitto (RUL) on reserviupseerien valmiuksia kehittävä maanpuolustusjärjestö, joka vaikuttaa maanpuolustusedellytysten paranemiseen ja tukee valtakunnan turvallisuutta. Perustettu 1931.

www.rul.fi

Reserviläisliitto

Reserviläisliitto (RES) on siihen liittyneiden maanpuolustusyhdistysten ja niiden jäsenten muodostama keskusjärjestö, jonka tehtävänä on toimia jäsenyhdistystensä aatteellisena ja toiminnallisena yhdysiteenä valtakunnan turvallisuutta edistävää toimintaa tukien. Perustettu 1955.

www.reservilaisliitto.fi

Yhteiskuntaturvallisuuden Seura

Yhteiskuntaturvallisuuden Seura (YKTS) on yhdistys, joka edistää kaikkien yhteiskunnan toimijoiden, niin yksilöiden kuin yhteisöjen, osallisuutta ja vastuuta turvallisuusasioiden hallinnassa. Perustettu 2007.

<https://www.facebook.com/yhteiskuntaturvallisuus/>